

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Naznanilo kmetovalcem — Mali zimski pedic. — Gnojite v jeseni svoje travnike in njive z umetnimi gnojili! — Grozdne peške ali pelki. — Nove maksimalne cene za klavno živino. — Dobava hrastovega in smrekovega lubja za čreslo. — Domača pijača ali petijot. — Vrednost surove in kuhane turščice. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

Oddaja modre galice v l. 1916.

(K tozadevnim razglasom v 17., 18. in 19. šte. letošnjega »Kmetovalca«.)

C. kr. kmetijska družba kranjska prične takoj sprejemati **naročila na modro galico za l. 1916.**, ki naj se ji nemudoma dološilejo, ter je **plačati z naročitvijo vred za vsak kg po K 4.—**. Če bo sedanja kupna cena višja, bo doplačati, če bo nižja, se preostanek vrne. Če naročitve vsled nedostaje blaga ne bo mogoče izvršiti, bo seveda družba denar takoj vrnila z običajnimi obrestmi. **Kdor galico naroči in jo seveda takoj plača, jo je zavezan prevzeti po končno veljavni ceni**, če bi tudi pomladi tržna cena padla, česar se pa bržkone ni nadejati. **Na naročila brez plačila se družba ne more ozirati.**

Položaj je sedaj ta, da je namreč država zasegla vso avstrijsko modro galico, ki se bo menda na posamezne dežele z ozirom na ploskvo njih vinogradov po določeni ceni razdelila. Zaloge avstrijske modre galice so zelo pičle, zato utegne priti na kranjsko deželo prav malo. Primanjkljaj je torej pokriti s tujo galico. Kmetijski družbi se je posrečilo kupiti visoko na severu na Švedskem 20 vagonov modre galice; ni pa še gotovo, če jo bo Švedska pustila izvoziti in Nemčija po svoji državi prepeljati v Avstrijo, v katero svrhu je družba storila že vse korake in je obljubljena ugodna rešitev. **Ta švedska modra galica bo stala v Ljubljano postavljen brčkone več kakor 4 K za kg.** Družba ima doslej že plačanih naročil za 15 vagonov, zato bo mogla postreči le tistim, ki bodo galico do časa naročili, in sicer **v prvi vrsti le svojim udom.** Nadomestitev polovico galice z galunom dá smes (tenax), ki boljše učinkuje kakor sama galica in se tako stroški za škropljenje izdatno zmanjšajo. **Tozadevno objavi družba svoječasno strokovno navodilo.** Galun bo tudi imela družba v zalogi. **Če se polovica galice nadomesti z galunom, je učinek še boljši in smes stane potem skoraj polovico manj, kakor pri apnovi smesi iz same galice.** Tudi naročila na galun že sedaj sprejema kmetijska družba.

Prvotno domnevana cena za modro galico bo zato znatno višja, ker se vse v inozemstvu kupljeno blago mora plačati na podlagi zlate veljave, ki je sedaj silno visoka vsled nizkega kurza avstrijske kronske veljave.

Mali zimski pedic

(zavijač, zemljemerka, mera, geometra brumata, Cheimatobia brumata).

Po najnovejših izkušnjah sestavi M. Humek.

Od leta do leta se množe pritožbe Vipavcev, kako ogromno škodo jim delajo vsako pomlad »mere«, to so gosenice malega zimskega pedica. Ta mrčes objé do

golega brez števila sadnega drevja, zlasti češenj, ki so za Vipavce najboljši vir dohodkov, in tako popolnoma ugonobi pridelek tistega leta, poleg tega pa oslabi drevje tako, da niti drugo leto ne more dati rednega pridelka, ko bi imelo tudi mir pred škodljivcem. Škoda, ki jo prizadene mali zimski pedic vsako leto samo na Vipavskem, znaša precej tisočakov, ki bi se pa dali rešiti razmeroma lahko. Iz naslednjih vrstic bo pazljivi

bralec lahko spoznal škodljivca in se natančno poučil, kako se zatira popolnoma uspešno.

I. Kakšen je pedic, kako živi in kako škoduje.

Mali zimski pedic je nočni metuljček. Samec je popolnoma razvit, kakor metulji sploh, samica pa ima namesto kril le štiri kratke izrastke (krnasta krilca) in vsled tega ne more letati. Zato ima pa tri pare prav krepkih nog, da lahko izvrstno teka. (Glej pod. 56.) Ta metuljček se prikaže pozno jeseni, oktobra in novembra, navadno potem, ko nastopijo prvi jesenski mrazovi. V toplejših krajih in zgodnjih zimah ga je videti včasih celo decembra in januarja. Podnevi ždi na drevju v razpokah in po vejah, kjer ga prav težko zapazimo. Šele o mraku oživi in tedaj letajo samci po zraku, samice pa takoj, ko zapuste bube, tečejo po zemlji do prvega sadnega drevesa in odondot plezajo po deblu navzgor. Ko se na deblu oplode, samci

Takoj, ko gosenica izleze iz jajčeca, zaprede mlado perjiče razvijajočega se popja in ga objeda, in sicer ne na robu, ampak perjiča se loti na ploskvi in ga preluknja. Ko gosenice doraščajo, razjedajo listje popolnoma, tako da ostanejo sami peclji. Tudi cvetje jim gre v slast. Kjer se zelo razplode, objedo drevje prav do golega in s tem ne uničijo samo vsega pridelka, ampak neznansko oškodujejo tudi drevje. Ko se medtem gosenice večkrat leve, dorasejo in se naposled spuste po pajčevinasti niti na tla pod drevo. Tu se zarijejo plitvo v zemljo in se zabubijo. Celo poletje, do pozne jeseni ostane buba v zemlji in šele od oktobra do decembra prodere iz nje na dan metuljček, kakor je bilo povedano spočeka.

Predvsem praktičen sadjar ne sme pozabiti, da živi škodljivec čez poletje plitvo v zemlji pod drevjem v podobi bube (mešička), in da šele proti koncu oktobra pride na dan v podobi krilatih samcev in nekrilatih samic, ki lezejo po deblu v vrh sadnega drevja, in zaležejo med popje jajčeca, iz katerih se na pomlad izvale gosenice-pedici.

II. Kako pedica uspešno zatiramo.

Mnogoletne in obširne izkušnje so pokazale, da se je moči pedica ubraniti najlaže in najgotoveje v pozni jeseni, ko prileze iz zemlje kot metuljček, in sicer na ta način, da položimo samice, ko lezejo, (ker ne morejo leteti), po deblu v vrh sadnega drevja. Lovimo jih pa na papirnatih pasovih, ki jih privežemo na debela in namažemo s kakim lepljivim mazilom, na katerem se nežne živalce primejo in kmalu poginejo. Te pasove imenujemo zato lepljive pasove. (Glej pod. 57.) Priredimo jih takole:

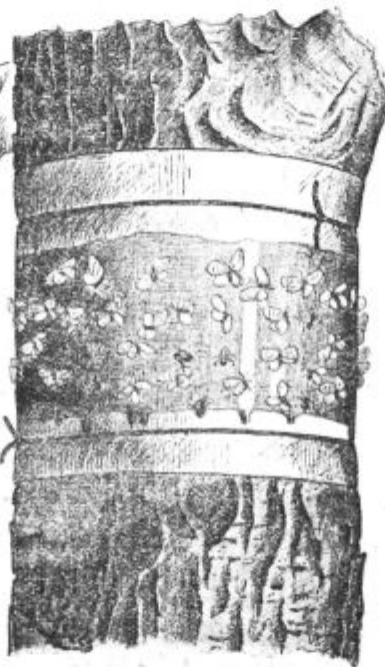
Kak poldrugi meter od tal prav na gladko osnažimo raskavo skorjo na deblu kakih 20 cm na široko. Ako ima globoke razpoke, jih zamažemo z ilovico, da samica pod pasom ne zleze v vrh drevesa. Nato opašemo deblo z močnim, 10 do 15 cm širokim papirjem, ki se v ta namen kupi nalašč pripravljen, ali pa se vzame zato sploh kak debel, močan papir, n. pr. od sladkorja). Pas privežemo zgoraj in spodaj prav tesno k deblu z vrstico ali še bolje z žico. Naposled ga namažemo okroginokrog kake tri prste na široko s primernim lepivom, ki ima to lastnost, da ostane več mesecev lepljivo. Mažemo s kako leseno lopatico. Dva milimetra debela prevlaka zadostuje popolnoma. Pri tem delu moramo zelo paziti, da ne pustimo kakega prehoda pod ali nad pasom, po katerem bi pediceva samica lahko prišla nepoškodovana v vejevje drevesa.

Najbolj znano je ameriško lepivo „Tree Sticky“, ki ostane jako dolgo lepljivo in se je v kratkem času razširilo po vsej Evropi. Zastopstvo za Avstrijo: Technische Handelsgesellschaft, Wien III., Engelsberggasse 5. Izvrstno lepivo (Raupenleim) imajo tudi sledeče tvrdke: A. Profl v Ustju (Aussig) na Češkem in tvrdka A. Avenarius, tovarna za karbolineje, Dunaj III., Bechardgasse 14. V Ljubljani ga ima v zalogi drogerija Anton Kanc v Židovski ulici. Papir in vse druge potrebščine za lepljive pasove ima v zalogi tudi veletrgovina s

Podoba 56.

Objedena češnjava vejica, samec ♂, samica ♀ in tri gosenice malega zimskega pedica.

Podoba 57.

Lepljiv pas na češnjem deblu; na njem polno metulčkov malega zimskega pedica.

kmalu potem poginejo, samice pa nemudoma hite dalje v vrh, kjer odlože med popje kakih 250 jajčec v kupčih po 20 do 40 skupaj. Najljubše so jim češnje in jabolane, v sili pa tudi drugega sadnega drevja ne zametajo.

Vso zimo ostanejo jajčeca med popjem, in ker so zaodeta z močno kožo, jim ne pride do živega najhujši mraz. Na pomlad, ko začne popje brsteti in zeleneti, izlezajo iz jajčec goseničice, ki so dorasle 2 1/2 do 3 cm dolge. Tudi gosenice se zelo razlikujejo od drugih svojih sorodnic. Vse druge gosenice imajo navadno po šestnajst nog in lezejo tako, da se truplo pomika na podlagi, ne da bi se kaj privzdigovalo. Pedic ima pa samo pet parov nog, in sicer tri pare spredaj, dva para pa na zadnjem delu života. Naprej se pomika na ta način, da se najprej trdno drži s sprednjimi nogami in zadnje noge prestavi tik za prve. Vsled tega se truplo skrivi navzgor. Sedaj prestavi prve noge dalje, da se truplo zravna, za njim potegne zopet zadnje noge itd.; pravimo, da meri pedi, odtod ime pedic, mera itd. (latinsko geometra).

papirjem Anton Löschnigg, Graz, Griesgasse 4. Kilo-gram ameriškega lepiva velja sicer okroglo od 3 do 5 K, a s tako množino namažemo lahko 60 debel, ki imajo povprečno po 33 cm obsega. V drugi polovici oktobra je pravi čas, da priredimo pasove. Pozneje jih je treba pa večkrat pregledati. Ako je lep pokrit z žuželkami, ki so se nalovile na njem, ali prašen, ali pa celo presušen, ne velja seveda nič in ga je treba prenoviti. To se doseže, ako s primerno ščetjo ali čopičom pas nanovo prevlečemo s svežim lepivom. Dobro, preskušeno lepivo pa ohrani svojo prvotno lepljivost noter do spomladi. V tem oziru se je do sedaj najbolje obneslo lepivo od trdke Profi v Ustju na Češkem.

Pasove odstranjujemo zgodaj spomladi in je najbolje, da jih sežgemo. Zelo priporočljivo pa je, da jih pustimo do maja na drevju in jih pred spomladjo vse-kakor še enkrat prenovimo (premažemo). Ako bi se na spomlad na kakem drevesu pokazali pedici, jih lahko spravimo z drevja z močnim tresenjem. Potem lezejo nazaj in običe na pasu.

Lep se ne sme mazati naravnost na deblo brez papirnate podlage. V lepivo so tvarine, ki lahko zamore lubad in drevo na ta način jako oškodujejo. Zlasti velja to za mlado sadno drevje z nežno kožo.

Kjer ima drevo kol, moramo seveda tudi na kolu narediti lepljiv pas. Tu pač lahko lepivo namažemo naravnost na kol. Ako imamo ves material v dobrem stanu in pripravljen (papir in žico narezano), lahko opasemo na dan do 50 dreves.

Stroški za srednje debelo drevo bi znašali z delom vred največ 25 vinarjev.

Uspeh pokončevanja pedica ni zavisen od skupnega delovanja vsega prebivalstva. Kdor polovi samice, ko lezejo na drevje, bo imel mir pred pedici. Na sosednjem vrtu, kjer morebiti niso opasali drevja z lepljivimi pasovi, bo pa škodljivec vse uničil.

Gnojite v jeseni svoje travnike in njive z umetnimi gnojili!

Živimo v hudih časih, kakor jih nihče ne pomni, in skrbeti moramo vsestransko za bodočnost, če naj gospodarsko popolnoma ne propademo.

Dandanes dobro vemo, kako se godi po celem svetu in to daje razumnemu gospodarju migljaje, na kaj mu je misliti. Razumen gospodar lahko pravočasno marsikaj ukrene, da se izogne preveliki bedi.

Vsakdo vé kako trda gre z živili za ljudi, in kakršne so danes razmere, bo šlo še veliko trše za potrebno krmo. Razumen gospodar bo napel vse sile, da bo pridelal veliko krme in da mu bo polje dobro obrodilo.

Naši hlevi, ki nam dajejo dragoceni hlevski gnoj in gnojnico, so že zelo izpraznjeni in bodo še bolj prazni postali, zato ne bomo imeli dovolj hlevskega gnoja in posluževati se bomo morali umetnih gnojil, če bomo hoteli imeti količjak pridelka. Pa tudi pomanjkanje delovnih sil nas sili seči po umetnih gnojilih.

Če ne bo krme, ne bo klavne živine in ne bo mleka, in kmetovalec, ki pri nas živi največ od živinoreje, bo prišel v grozne stiske. Doslej se je v prvi vrsti zahvaliti kmetovalcem, da poleg hrabrih naših čet, ki povsod zmagujejo, more prebivalstvo hudi vojni čas vzdržati, in edinole od kmetovalcev je odvisno, če bodo mogli tudi v bo-

dočnosti preprečiti nakane naših sovražnikov državo izstradati. Navzlic pomanjkanju delovnih sil in vprežne živine mora naš kmetijski stan pokazati, da je kos svoji nalogi in da se nakana sovražnikov ne bo posrečila, če vojna še toliko časa traja. Kolikor dlje traja vojna, tem bolj se moramo potruditi, da veliko pridelamo.

Doslej smo bili vajeni v jeseni naše travnike gnojiti s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, ki ste dajali zemlji prepotrebno fosforovo kislino in kali, ter z gnojnico, ki je dajala izredno važno redilno snov dušik. Tomasove žlindre zaenkrat ni več dobiti in gnojnice pa tudi nimamo veliko, ter je tudi vsled pomanjkanja delovnih sil in vprežne živine ne moremo razvažati.

Seči moramo torej po drugih umetnih gnojilih, ki dajo rastlinam vse potrebne rastlinske hranilne snovi.

Nujno priporočamo našim kmetovalcem gnojiti svoje travnike s kalijevim superfosfatom, ki ga ima c. kr. kmetijska družba kranjska vedno v zalogi, in poleg tega na vsak način tudi z apnenim dušikom, ki je pri nas posebno važen, kajti naši travniki imajo vobče premalo dušika in zato fosfatna in kalijeva gnojila ne pridejo do prave veljave.

Kdor hoče travnik sedaj pred zimo ali pozimi gnojiti, naj se poslužuje kalijevega superfosfata in naj ne pozabi na važno gnojenje z dušikom.

Apneni dušik, ki je danes naše najceneje in edino dušičnato umetno gnojilo, se nikdar ne sme mešati s kalijevim superfosfatom in ga je zato kakih 8 dni pred ali po superfosfatu raztresati.

Na oral travnika se potrebuje kakih 200 do 300 kg kalijevega superfosfata in 50 do 100 kg apnenega dušika, in sicer slednjega tem več, kolikor slabše je bil travnik poprej z dušikom zagnojen. Tako gnojenje se s pridom uporablja tudi na njivah, ki so posejane z ozimino in ki jih ni bilo mogoče dobro zagnojiti s hlevskim gnojem. Brez fosforove kisline in kalija pa žito tudi ne dela dovolj zrnja, in zlasti ne lepega in težkega.

Gremo že skoraj v tretje vojno leto, zato se posledice vojne vedno hujše kažejo, in kdor hoče prihodnje leto kaj prida pridelati, mora rabiti umetna gnojila, zlasti še, ker vsled težkoč pri obdelovanju niso travniki in njive dovolj skrbno obdelane. Če se kmetovalci ne bodo ozirali na naše opomine, imeli bomo še večjo draginjo, in preti nam naravnost lakota. Od kmetovalcev je torej odvisno, da odvrnejo z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolaganje, veliko nesrečo.

Danes se gori imenovana umetna gnojila še dobe, zato naj nihče ne odlašaj si jih pravočasno priskrbeti. Prav posebno naše kmetovalce nujno pozivamo, naj se že sedaj založe s potrebnimi množinami kalijevega superfosfata in apnenega dušika, kajti tudi teh umetnih gnojil v prav bližnji bodočnosti ne bo več mogoče dobiti.

Vsa imenovana umetna gnojila ima v zalogi c. kr. kmetijska družba kranjska po cenah, ki so objavljene v vsaki številki „Kmetovalca“ med „Družbenimi vestmi“.

Grozdne peške ali pelki.

Čitali smo v listih, da je vlada zaplenila vse grozdne peške ali pelke v svrhu izdelovanja olja.

Vsak vinogradnik mora grozdne pečke ločiti od tropa, jih dobro posušiti in pripraviti do 15. novembra t. l.

Le tisti, ki potrebuje tropine za kuhanje žganja, sme pečke pripraviti šele do 1. marca t. l. Najpozneje pet dni po preteku tega časa morajo županstva vposlati izkaz o pripravljenih grozdnih pečkih Avstrijski osrednji družbi za olja in masti na Dunaju I., Stubenring 8/10 in Centrali za krmila na Dunaju, I., Graben, Trattnerhof.

Prvo imenovana družba mora grozdne pečke takoj pokupiti; prevzame jih na dogovorjenem kraju s sodelovanjem županstev po ceni 20 K za 100 kg. V vrečah prodajalca plača družba pečke pri 100 kg za 4 K dražje. Pečke pa morajo biti dobro posušene, ne pokvarjene in plesnive in ne smejo imeti več kot 5 % drugih primesi (smeti iz tropa).

Če so pečke bolj smetne, določi ceno sodni izvedenec. Pošiljatev prevzame železnica le, če se priloži tozadevni certifikat županstva.

Če se kdo brani pečke iz tropa izločiti in pripraviti, odredi okrajno glavarstvo prisilno postopanje in se odtgne pri ceni 10 % za stroške. Vsak prestopnik proti tej naredbi se kaznuje z denarno globo do 5000 K in z zaporom 6 mesecev.

Družba za izdelovanje olja in masti mora skrbeti za popolno izrabo peček glede olja in oddati potem odpadke centrali za krmila, ki ga izkoristi v svrhu krmljenja živine.

Ker se bode marsikomu ta naredba nekoliko čudna videla, naj pojasnim njen pomen.

Grozdnje pečke ali pelki imajo poleg drugih snovi zlasti veliko olja in čreslovine. Čreslovine je v 1 kg peček 50 g, olja pa okoli 150 g. Iz tega vidimo, da je olja v pečkah razmeroma jako veliko, kajti iz 100 kg peček se da izprešati ali izvleči okoli 15 kg, torej približno 17 l olja. Čreslovina pri pečkah ne pride toliko v poštev. Če kipi namreč mošt na tropinah, ali če sveže tropine uporabimo za napravo petijota, potem odvzame pri kipenju tvoreči se alkohol iz peček skoraj vso čreslovino. Odtod dobi vino, ki kipi dlje časa na tropu, trd, zagaten okus.

Olje se izdeluje iz grozdnih peček na sledeči način. Suhe, snažne pečke se zmeljejo v moko in pri tem večkrat poskropijo z vodo. Tej moki se primeša nekoliko gorke vode in se jo zmeša v gosto kašo.

To kašo se segreva v kotlih tako dolgo, da, če se jo v roki stisne, odda nekoliko olja. Nato se kaša napolni v platnene vreče in v teh dene v stiskalnico, kjer se polagoma močno iztisne. Najboljše so hidravlične stiskalnice s segrevalno pripravo, da se kaša med prešanjem ne ohladi. Še bolje se da olje izvleči s pomočjo žveplenega ogljika, ki olje topi. Žvepleni ogljik se na to odpari in se zopet vnovič porabi. Za to je treba seveda posebnih strojev in priprav.

Sveže trtno olje ima svetlorumeno barvo, ki pa postane na zraku kmalu bolj rjava. Olje je pa brez duha in milega okusa.

Trop, ki se dobi pri napravi olja, se potrebuje za krmilo goveji živini, ker ima podobno kakor oljnate tropine, še precej beljakovin in drugih redilnih snovi.

V normalnih časih se navadno ne izplača iz trtnih peček pridobivati olje. Letos pa, ker je olje zelo drago in se ga bo čedalje bolj težko dobivalo, je pa to umestno.

Ker pride ta naredba vinogradnikom v korist, je dobro, da vinogradniki že sedaj grozdne pečke pripravljajo. Tropine je v to svrhu razprostrti v tenki plasti na

suhem, zračnem prostoru (na pr. na podu) in večkrat premetati, da se nekoliko osuše. Potem se jih s pomočjo sit loči od tropa in se še na to na solncu, ali v ne prevroči peči dobro posuše in potem shranijo.

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik v Rudolfovem.

Nove maksimalne cene za klavno živino.

Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 17. oktobra 1915., št. 27.582., o cenah, ki se jih je držati pri trgovanju s klavno živino in s klavnimi prasiči.

Izpreminjaje tukajšnji razglas z dne 26. julija t. l., št. 18.918., zaukazuje deželna vlada v sporazumu s c. in kr. 5. armadnim etapnim poveljstvom z veljavnostjo za celo deželo Kranjsko, da se pri trgovanju s klavno živino in s klavnimi prasiči naslednje cene ne smejo prekoračiti, in sicer:

- a) pri volih za 1 kg žive teže . . . . . K 2.20,
- b) pri kravah in bikih za 1 kg žive teže . . . . . " 2.—,
- c) pri teletih za 1 kg žive teže . . . . . " 2.20,
- d) pri prasičih pršutnikih za 1 kg žive teže . . . . . " 2.50,
- e) pri pitanih prasičih za 1 kg žive teže . . . . . " 2.70.

Prekoračenje teh cen se kaznuje, v kolikor ni uporabili strožja določila §§ 14. do 16. cesarskega ukaza z dne 7. avgusta 1915., drž. zak. št. 228., po ministrskem ukazu z dne 30. septembra 1857., drž. zak. št. 198., z denarnimi kaznimi od 2 do 200 kron ali z zaporom od 6 ur do 14 dni.

Dobava hrastovega in smrekovega lubja za čreslo.

V 3. številki lanskega letnika „Kmetovalca“ je navedeno razloženo, kako je ravnati s hrastovimi nizkimi gozdi, da se more od njih pridobivati lubje za čreslo, in sicer vztrajno, to je na ta način, da je vedno nov hrastov narastek od storov zagotovljen. Kdor prideluje hrastovo lubje, naj prebere omenjeno navodilo!

V 4. številki lanskega letnika „Kmetovalca“ so podani tudi približni dohodki hrastovih nizkih gozdov v primeri s smrekovimi visokimi gozdi. Ti dohodki so pa bili izračunani na podstavi cen, ki jih je imela hrastova skorja tačas, torej še pred vojsko. Ker so dandanes cene hrastovega lubja izvanredno visoke, se torej tem bolje izplača pridobivanje lubja od hrastovih nizkih gozdov.

Smrekovemu lubju, ki se je prejšnja leta plačevalo gozdnim posestnikom približno po 3 K za 100 kg, se je cena letos skoraj podeseterila.

Kako je pridobivati smrekovo lubje, je vsakomur znano. Nekoliko nasvetov o tem je brati v letošnjem „Kmetovalcu“, v 8. številki na strani 68. Važno je tudi še vedeti, koliko lubja daje smreka. — Povprečno ima smreka lubja 10 odstotkov lesne množine. Tako ima na primer smreka 32 cm debeline v prsni višini, visoka kakih 24 metrov, okroglo 1 polni kubični meter lesa. Na skorjo odpade torej 0.10 kubičnega metra. Na polni kubični meter pride povprečno 7.5 prostornih metrov skorje, v obliki cevki zložene in v gozdu posušene. Prostorni meter take skorje tehtja 100—110 kg.

32 cm debela smreka, ki smo jo vzeli za primerljaj, ima torej $0.10 \times 7.5 = 0.75$; $0.75 \times 100 = 75$

do 85 kg skorje, tehtana v takem stanju, kakor se posuši v gozdu.

Iz teh podatkov more vsakdo približno vnaprej preudariti, koliko meterskih stotov skorje mu daje posekan smrekov gozd; skorja se namreč kupuje na tehtnico.

* * *

Z 8. oktobrom t. l. so bile glasom naredbe, drž. zak. št. 297. določene maksimalne cene za hrastovo in smrekovo lubje ter za ježice.

Najvišja cena za smrekovo skorjo, in sicer zdravo, posušeno, ki sme biti največ do 35 odstotkov raskava, je za 100 kg v obliki cevki po 30 kron, zdrobljena ali pa v stopah stolčena pa po 36 kron. V teh cenah so stroški za dovoz do železniških postaj in za nakladanje na postajah in tudi za morebitni dovoz cevki v stope že vpošteti.

Najvišja cena za hrastov lub, zdrav, posušen, ki ima biti najmanj 50 odstotno prvovrsten in največ 50 odstotno drugovrsten, je določena, in sicer v povezih po 30 K, za narezan lub po 32 K, za zmletga po 34 K. Tudi tu velja glede dovoza isto, kot pri smrekovem lubju.

Za težo je merodajna uradna tehtnica na oddajni postaji.

Določbe omenjene naredbe so veljavne tudi za obstoječe dobave, ko ne bi bile do 8. oktobra že izpolnjene. Prej domenjane višje cene ne veljajo, ampak že razglašene maksimalne cene.

Prestopki se strogo kaznujejo.

Koristnim zadrugam, ki se pečajo z dobavo čresla za vojne svrhe, more trgovinsko ministrstvo sporazumno z vojaško upravo dovoliti k maksimalnim cenam še nekaj poboljška.

* * *

Za promet s hrastovo in smrekovo skorjo so bili izdani posebni predpisi z naredbo, pravkar razglašeno v državnem zakoniku pod št. 299., ki jih nekaj navajamo v sledečem:

Zaloge hrastovega in smrekovega lubja, ako ga je več kot 2.500 kg, se morajo, bodisi da leže še v gozdu ali da so že spravljene, ponuditi Centrali za kože in usnje, akc. družba na Dunaju, v nakup. Ponudbe je do 20. oktobra t. l. vposlati navedeni družbi v priporočenem pismu. Poštnino povrne družba. Ponudnik je 14 dni, računši od dneva, ko je bilo pismo na pošti oddano, vezan. Ko ne bi bila njegova ponudba tekom tega časa sprejeta, lahko z lubjem prosto razpolaga.

Ako družba ponudbo sprejme, ima prodajalec po njenih navodilih blago odpraviti. Potrebne reči priskrbi družba sama, ki plača tudi prevoz lubja po železnici.

Nadaljne podrobnosti glede dobave je najti v navedenem zakoniku.

Z zalogami pod 2.500 kg lahko vsak sam razpolaga. Usnjarji smejo svoje zaloge sami porabiti, ko bi jih pa prodajali, jih morajo istotako ponuditi Centrali za kože in usnje.

Za hrastove ježice so bili obenem izdani posebni predpisi glede maksimalnih cen in prometa v drž. zak., št. 297. in 298.

Š.

Domača pijača ali petijot.

Glasom vinskega zakona sme vsak vinogradniški posestnik izdelovati petijot ali domačo pijačo. To je gotovo tudi najbolj gospodarsko izkoriščanje vinskih tropin zlasti letos, ko je vino predragoceno, da bi ga dajali delavcem.

Kako se naredi dober petijot, je bilo že v tem listu kakortudi pri raznih predavanjih neštetokrat pojasnjeno in je gotovo vsakemu marljivemu vinogradniku znano.

Manj znani pa so predpisi glede izdelovanja in spravljavanja petijota. Da se torej gospodarji izognejo kaznim, jih opozarjam na sledeče.

Na podlagi vinskega zakona in naredeb k istemu, zlasti pa novejši in manj znane naredbe c. kr. kmetijskega ministrstva z dne 18. marca 1914, št. 12.264., je dovoljeno izdelovati petijot ali domačo pijačo **le iz tropin lastnega pridelka**, ne pa iz kupljenih ali podarjenih tropin.

Petijot smejo izdelovati torej samo vinogradniki in še ti le za domačo porabo, to je za svojo družino, posle, nastavljenice in delavce, ne pa za prodajo.

Izdelati sme vsak le toliko petijota, da ga ne pride na osebo in dan več kot dva litra.

Za izdelovanje petijota ni prositi dovoljenja, pač pa se mora to izdelovanje naznaniti pri pristojnem krajnem predstojništvu (županstvu), in sicer tekom osmih dni po pričetku izdelovanja.

V tozadavnem naznanilu je treba navesti množino izdelanega petijota, kakortudi število oseb, za ktere je namenjen. Pri tem se je ozirati na izpmembe v številu teh oseb v celem letu in je torej najbolje navesti povprečno število oseb, za ktere je petijot namenjen.

Krajna predstojništva (županstva) imajo došla naznanila vpisati v posebne zaznamke in od teh tedensko predložiti prepis c. kr. kletarskemu nadzorniku.

C. kr. kletarski nadzornik za Kranjsko je začasno g. Viktor Skubec v Celovcu. Ta ima tudi pravico kleti vinogradnikov, vinotržcev in gostilničarjev pregledovati, ali odgovarjajo vina vinskemu zakonu.

Posoda, v kateri je petijot spravljen, mora biti na sprednji strani zaznamovana z razločnim, neizbrisljivim ležečim križem X in obenem z napisom, ki je v dotičnem kraju za pijačo iz tropin običajen (petijot, domača pijača, delanec itd.).

Kdor se pregreši proti tem predpisom, tega zadene kazen, ki jo odmeri politična oblast prve stopnje (c. kr. okrajno glavarstvo) v izmeri denarne kazni do 1000 K in zapore do enega meseca.

B. Skalický.

Vrednost surove in kuhane turščice.

Ob današnji draginji moramo pitati prasiče predvsem s pomočjo krompirja. Res je, da nima krompir veliko beljakovine v sebi, ali zato ima veliko škroba, ki deluje vsestransko ugodno na tvorbo tolšč v živalskem telesu. Krompir je priznано izvrstna krma za pitovne prasiče in je mnogo slučajev, da se je prasiče odebilo izključno le s krompirjem.

Da se krompir do dobrega prebavi, ga moramo kuhati. Še bolje pa je, če ga parimo.

Kot močni krmili prideta za pitanje v poštev tudi turščica in ječmen. Obe krmili smemo rabiti za klajo. Pri ječmenu smo vezanih rok, ker ga smemo porabiti le četrtno letošnje letine. Poraba turščice je pa še prosta. Ker je letos dobro obrodila, jo bomo na vsak način nekaj obrnili na prasiče, da bo pitanje lažje. Gledati pa je pri njej zlasti na to, da se res do dobrega izkoristi, kajti turščica, ki odhaja neprebavljena iz živalskega telesa, pomenja danes večjo izgubo kakor druga leta.

Kako pa naj pokladamo turščico, da se dobro izkoristi? Ali naj jo kuhamo ali surovo dajemo?

Pokladanje surovih krmil ima mnogo dobrega na sebi. Taka krmila se vobče bolj oslinijo in zvečejo in zaraditega laže prebavijo. Zlasti beljakovine, ki so najdragocenejše redilne snovi v krmi, so bolj raztopne in prebavne v surovem stanju, kajti kuhane nam skrnejo in postanejo teže prebavne. Slednjič si prihranimo tudi dragoceno kurjavo in delo, če pokladamo surovo zrnje.

Zaraditega se turščica po mnogih krajih tudi z najboljšim uspehom poklada v surovem stanju. To vidimo na Hrvaškem, Ogrskem itd.

Navzlic vsem tem prednostim nam pa v naših razmerah na splošno vendarle bolj kaže, da jo kuhamo. Priporoča se to iz ozirov na ves način naše prasičereje in na naše prasičje pleme, priporoča se pa tudi iz ozirov na prebavnost škroba, ki je glavna sestavina turščice in najbolj merodajna redilna snov njena. Škrob daje turščici njeno glavno vrednost. Škrob se pa laže prebavi, če se kuha. To velja pri turščici ravnotako kakor pri krompirju. S kuhanjem se škrobova zrnca nakuhajo, napno in postanejo v tem stanju bolj prebavna. To vidimo pri krompirju in drugih škrobnatih krmilih, pri fižolu itd.

Pri nas pride razen tega pa tudi to v poštev, da so naši prasiči vobče bolj vajeni kuhi kakor pa surovi klaji in da so želodci tudi po tem ustvarjeni. V naših maloposestniških razmerah ni drugače mogoče, ker moramo pokladati in mešati najrazličnejša in manj vredna krmila (plevel, različne odpadke itd.) in se s kuhanjem vsa ta klaja tudi okusnejša napravi. Pri nas je torej kuha tudi iz gospodarskega stališča potrebna in opravičena. Seveda se s kuho ves ustroj živalskih prebavil, zlasti želodca, zmehkuži, tako da postane naposled za prebavo trdega in surovega zrnja manj sposoben. To opazujemo najbolj na blatu, ki prihaja od naših prasičev, če jim pokladamo trdo in surovo zrnje. Pri nas se zmehkuži želodec od prve mladosti naprej, ker dajemo že odnekaj našim prasičem najrajše bolj mehko in vodeno klajo.

Ker so kuhana škrobova zrnca najlaže prebavna, če so kolikor mogoče pristopna k notranjim stenam (sluznica) želodca in črev, zaraditega se priporoča, da se turščica pred kuhanjem tudi zdrobi, oziroma tudi melje.

Prasič ima sicer jako močno in ostrozobato čeljust, ki drobi tudi kosti, ali resnica je, da se teh zob v naših razmerah malo poslužuje in da navadno hlastno požira, kar se mu pripravi v korito. Le kadar dobi kaj debelejšega in tršega pod zobe, takrat vzame na pomoč svoje krepko zobovje.

Čim bolj skrbno bomo pripravili turščico za klajo, tem bolj je bo naš prasič prebavil in tem več uspeha bomo imeli s pokladanjem turščice. Res da stane kurjava in parjenje precej dela in stroškov, ali navsezadnje ostane merodajen vendarle ugodnejši uspeh.

Po naših krajih, pa tudi povsod tam, kjer so prasiči vajeni na kuho, bomo več dosegli, če bomo turščico drobili in kuhali, kakor pa, če jo bomo pokladali v surovem stanju. Rohrman.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinele na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se

vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znakih kot prispevek k družbenemu pokojninskemu skladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh vtisih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 122. Kaj je vzrok tako različnim sodbam o učinku perocida pri zatiranju peronospor na trtah? Večina vinogradnikov namreč trdi, da je perocid popolnoma zanič, a mnogi se vendarle najdejo, ki so imeli s perocidom prav dober uspeh. (A. T. v H.)

Odgovor: Da perocid glive od peronospor zanesljivo uničuje, je nedvomno, in je zato na vsak način dobro sredstvo proti peronospori, a to le tedaj, če se pravilno rabi in ga dež prekmalu ne izpere raz listje. Predvsem se mora raztopiti od perocida narediti dovolj močna, česar naši vinogradniki niso delali. Oni so sicer vzeli dovolj perocida, a ga niso pravilno raztopili, zato ga je ostalo veliko neraztopljenega in je bila tekočina prerodka. Perocid ima namreč to slabo lastnost, da se v večji množini v vodo dejan, skupaj sprime in se ne raztopi. Perocid je torej prav počasi v vodo nasipati in sproti mešati, da se ne narede težko raztopljive gručice. Druga slaba stran perocida tiči v tem, da se ne drži tako dobro listja kakor zmes od modre galice in apna. Če se najde sredstvo, ki bo perocid na listju dlje časa obdržalo in bo zmes dovolj močna, potem bo en ravnotako dober kakor modra galica. Seveda najbolj zatira peronosporo modra galica, in sicer celo v manjših množinah kakor je pri nas običajno, če se s kakim sredstvom more galico dolgo časa na listju ohraniti. Pri galici je tako sredstvo galun. Če galici pri-mešamo galun, ostane ona veliko dlje časa na listju, in je potem učinek veliko boljši. Če se poslužujemo galuna, lahko prihranimo najmanj polovico galice in to bo prihodnje leto, ko bo galica tako silno draga, zelo važno, kajti prihraniti se more polovico galice in druga polovica se pa nadomesti s cenanim galunom. O tej zadevi bomo pravočasno objavili več spisov, in naša družba si je že sedaj zagotovila več vagonov galuna, ki je skoraj vsega pokupila, kar ga je bilo vsaj sedaj v Avstriji dobiti.

Vprašanje 123. Pri nas imajo ljudje na mnogih parcelah posajenega še precej divjega krompirja, ki ga radi prodajo. Zato vprašam ali je divji krompir dober za pokladanje? (M. S. v Š.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete divji krompir, je pravzaprav papeževa repica ali topinambura. Redilna vrednost papeževe repice je precej enaka krompirjevi. Papeževa repica ima v sebi pač nekoliko več beljakovin, a je bolj vodena kakor krompir. Dočim ima krompir v sebi ogljikove vodane v obliki škroba, jih ima papeževa repica večinoma v obliki levulina, in zato ima papeževa repica svoj poseben, sladak okus, vsled česar je živali v pričetku včasih ne marajo, pozneje jo pa vendar rade jedo. Ona se poklada kakor krompir, toda prasičem vedno le kuhana. Prevelike množine povzročijo drisko. Na mlečnost vpliva papeževa repica ugodno, vendar je po njej mleko rado vodeno. Ker bo letos krme silno primanjkovalo, zato je vso papežovo repico, kjer se dobi, skrbno porabiti za krmljenje.

Vprašanje 124. Pri nas ni navada sejati jaro pšenico, ker ljudje trdijo, da v naših hribih dobro ne uspeva; jaz sem jo vendarle sejal ter se je izvrstno razvijala, naredila je lepo klasje, ki je pa bilo prazno in sem komaj dvakratno seme pridelal. Zakaj jara pšenica v naših hribovskih krajih ne uspeva? (F. M. v L.)

Odgovor: Pšenica spada med tiste vrste rastlin, ki se same oplojajo in če je ob času cvetja neugodno vreme, pa

se cvetje ne oplodi in navzlic lepemu klasju ostane prazno. Če pri Vas ozimna pšenica dobro obrodi, bo obrodila istotako dobro prav gotovo tudi jara pšenica, a izbrati bo seme od kake take vrste, ki bo primerno za Vaše kraje. Sedaj, ko smo spoznali vsled vojne veliko važnost kmetijskega rastlinarstva, bomo morali tudi za našo deželo delati mnogo preskušanj, da dobimo za vsak kraj tudi primerno vrsto žita, ki bo v dotičnih razmer h dalo kolikortoliko zanesljiv pridelek.

Vprašanje 125. Ali je nenavadno močno in hitro dihanje pri nekaj dni starem teletu znamenje kake bolezni, in ali je tako tele dobro za pleme? (F. T. v P.)

Odgovor: Izredno hitro in močno dihanje pri novorojenem teletu se čestokrat opazuje in prihaja odtod, ker pride tele na svet z nepopolno razvitim osrčjem, ki ga sili to napako popraviti s hitrejšim dihanjem kakor navadno. Če je tako tele drugače zdravo, se osrčje kmalu okrepi, dihanje postane lahkotnejše in tele je dobro za pleme kakor vsako drugo.

Vprašanje 126. Kako se določi pri mladih golobih spol? (F. B. v B.)

Odgovor: Mlad golob se vzame v levo roko in se z dvema prstoma prime za nogi pod prvim členom, kakor da bi na roki stal, in potem se prime z desno roko za kljun ter se stegneta glava in vrat. Pri takem ravnanju golobica rep dvigne, a golob ga pripogne.

Vprašanje 127. Vsled pomanjkanja krmil moramo letos vse izkoristiti in nameravam pokladati prasičem tudi pesno in repno listje, a sosedje me pred tem svarijo, češ, da je to listje prasičem zelo škodljivo. Koliko je na tem resnice? (A. F. v R.)

Odgovor: Pokladanje listja pese in repe v primernih množinah ni prasičem prav nič škodljivo in je celo dobro, kajti to listje ima v sebi veliko dušičnatih snovi in je zato zelo redilno. Res je pa, da ima to listje v sebi veliko rastlinskih soli, ki pri živalih lahko povzročijo drisko, če se takih krmil preveč poklada. Vsaki neprimernosti se lahko ognete, če vsled pomanjkanja druge krme pokladate tudi veliko listja od pese in repe, če mešate med krmo zdrobljeno kreda, ki utopi preobilico kisline.

Družbene vesti.

* **Udnina za leto 1916.** P. n. gg. družbene ude vljudno opozarjamo, da smo vsled vojnih razmer poslali nabiralne pole za udnino za leto 1916. samo onim podružnicam, ki so izrecno zahtevale nabiralne pole za udnino. Vsem drugim udom, če so uvrščeni v kako podružnico ali ne, razpošljemo terjalna pisma s poštnimi položnicami, da vsak lahko svojo udnino pri najbližjemu poštnemu uradu naravnost nakaže. (Ne zamenjajte družbeno pošto položnico ki nosi številko 8.175, s kako drugo!) Udnino je najbolje takoj plačati, da se položnice ne založi in ker je tudi v družbeni pisarni sedaj lažje urediti zadeve udov, kakor ob Novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Sadno drevje za l. 1916.** Glasom sklepa družbenega občnega zbora z dne 19. aprila 1915 ne dobijo udje spomladi iz družbene drevesnice več po štiri, ampak letno le po tri sadna drevesa. Drevesa se pripravijo le za one podružnice in ude, ki svojo udnino pravočasno plačajo. Na naročila po 15. februarju se ne moremo več ozirati. One podružnice, ki so brez načelnikov, naj naznanijo, komu naj pošljemo drevesa glede pravilne razdelitve. Radi pomanjkanja drevja nikakor ne moremo sprejemati naročila na večje število dreves proti plačilu.

* **Na nepravilni naslov prihajajo kaj pogosto naročila za samočiste kipelne drože, katerih nima v zalogi c. kr.**

kmetijska družba, marveč jih oddaja „Deželno kmetijsko-kemijsko preskušališče“ v Ljubljani, Dunajska cesta (nasproti „Bavarskega dvora“).

Diamalt se dobi v pločevinastih ročkah po 4 1/2 kg, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 kg, ki stanejo 2 K (brez poštnine). Opozarjamo na spis „Diamalt, dober pripomoček pri peki“ v peti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* **Antilavita** v varstvo setev pšenice, turščice, graha, graščice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba z ozirom na predstoječo setev ozimne zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antilavita zadostuje za impregniranje 130 kg setev ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antilavita opozarjamo na spis „Odvrčanje škode po vranah“ v „Kmetovalcu“ števil. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antilavit se dobi v zaklopnih po 1 kg za 14 kron, 1/2 kg za 7 kron 50 vin., 1/4 kg za 4 krone, 1/8 kg za 2 kroni 20 vin., 50 g za 1 krono 10 vin.

* Umetna gnojila:

Kalisuperfosfat po K 14—100 kg, pri celem vagonu franko na vsako postajo s popustom 25 kron. Kdor namerava zvršiti jesensko ali zimsko gnojenje, naj to gnojilo brez odloga naroči, ker ga ni več dosti na razpolaganje. **Kalijevo sol** po K 14—100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnoji travnike s kostno moko, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kaljevo soljo ali s kajnitom. Na oral je računati 200 kg kostne moke in 100 kg kaljeve soli.

Kajnit po 7 K 100 kg.

Kostno moko po K 25—100 kg z vrečo vred. Kostno moko je rabiti v zvezi s kaljevo soljo in s kajnitom.

Apneni dušik po K 32—sto kg iz Ljubljane. Družbi se je posrečilo dobiti še nekaj tega važnega dušičnatega gnojila, ki ga bo pozneje zelo težko dobiti, vsled česar more družba le takojšnjim naročbam ustreči. Oddaja se le v vrečah po 75 kg.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napajanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — Napajalnike za teleta iz podnjene pločevine oddaja družba po 10 K. Gumijevi seski so po 80 h. Mlečne cevi so po 80 h.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 30 h. V manjših množinah pa po 32 h kg. Za manjše pošiljateve na zunanje se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. Opozarjamo, da je klajno apno potrebno dodatno h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Sezamove in orehove oljate tropine so družbi pošle in jih tačasno ni mogoče nikomur več priskrbeti.

Živinske soli se sedaj sempatja na državnem kolidvoru pri oddajališču že dobi. To dobavljanje pa ni redno in družba sprejema zato naročila le brez obveznosti. Cena je K 8:60 za 100 kg, pri čemer sta všteta vozni list in oddajna pristojbina. Vreče naj naročniki sami pošljejo. Naročila se vrše proti povzetju. Ta živinska sol ni denaturirana kuhinjska bela, ampak zmleta, kamnita, rdeča sol.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe za l. 1914.

(Dalje.)

Ni dovolj, da damo k nam preneseni tuji živini tiste predpogoje uspevanja, ki jih je imela v svoji domovini, ampak prvotne lastnosti tujih vpeljanih pasem moramo zaradi boljšega podedovanja utrditi in to najkrajšim in najcenejšim potom dosežemo, če ne prenehamo popolnoma z vpeljavo originalnih bikov.

V zadnjem času je kmetijska družba pričela pospeševati posebno pozornost pospeševanju modernega pašništva, ki ga je omogočila državna podpora na podlagi državnega zakona z dne 30. decembra 1909. Lansko leto ni bilo mogoče vsled izbruha vojne ustanoviti nove pašnike potom pašniških zadrug, da si bila pripravljala dela za take ustanovitve že zvršena. V prejšnjih letih ustanovljeni pašniki so ugodno uspevali in so bili uspehi na njih z malimi izjemami prav izborni. Od strani družbe se pa pašništvo z vsemi silami propagira, ker je zadnji čas, da preidemo povsod, kjer je mogoče, od čiste hlevske reje vsaj na delno pašniško rejo, drugače bodo naše črede glede dobičkonosnosti kakor glede zdravja vedno bolj nazadovale. V deželi se je silno močno razširilo kužno vnetje na spolovilih goveje živine, ki se sme šteti med takozvane hlevske bolezni. Glavni odbor je dogovorno z deželnim odborom zagovarjal porabo državnega zaklada za pospeševanje živinoreje v svrhu zatiranja te kužne bolezni, in uspehi so po današnjih poročilih prav dobri, ki se pa delno smejo staviti tudi na rovaž dejstva, da so kmetovalci pričeli vedno bolj svojo živino na pašo dajati, četudi le v jeseni na požete njive in na pokošene travnike, vsled česar je kužno vnetje spolovil znatno nazadovalo, ker skušnja uči, da ta kužna bolezen pri zadostnem pregibu na planem samodsebe preneha ali vsaj manj nevarno nastopa in je laže ozdravljiva.

Prasičerejo je družba kakor doslej običajno, pospeševala z oddajo čistokrvnih plemenskih prasičev, ki so se nadobavili iz priznanih rej. Istotako kakor pri govedoreji je kmetijska družba l. 1914. imela na razpolaganje redno in izredno državno podporo, ki jo je porabila na prej omenjeni način dogovorno z deželnim odborom. L. 1914. so se plemenski prasiči za oddajo po nižani ceni kupovali izključno le v deželi, in sicer v prvi vrsti od deželnih prasičerejskih zavodov. Oddalo se je vsega skupaj 233 plemenskih prasičev, torej 51 več kakor l. 1913. Prasičereja je postala na Kranjskem silno važna kmetijska panoga, oziroma silno važen del živinoreje, ki da kmetovalcem priliko z majhnim trudom svojo obrtno glavnico hitro izkoriščati. Prasičereja se je v deželi nepričakovano močno razvila ter so zaradi tega vezani na znaten eksport in bo prasičerejo v bodočnosti tako pospeševati, da bomo za eksport redili prasiče kakor njih svetovna trgovina zahteva. Iz tega vzroka bomo morali rediti prasiče za špeh, ki se večinoma doma porabijo in mlade pitane prasiče v teži od 80 do 100 kg, kakršni so za izvoz prikladni. V takih razmerah ne bo kazalo ostati pri eni pasmi, ampak se bo moralo po razmerah raznih krajev imeti dve pasmi ter bo delo racijonelno deliti. Tudi za zatiranje rdečice pri prasičih potom cepljenja je kmetijska družba dogovorno z deželnim odborom privolila uporabo delnega zneska državne izredne podpore za povzdigo živinoreje.

Rejo koz je družba pospeševala z oddajo posebno mlečnih in nerogatih plemenskih koz sanske pasme ter je lansko leto oddala samo doma vzrejen zarod čistokrvnih plemenskih živali, ker vsled pomanjkanja tozadevne državne podpore ni bilo mogoče izvršiti večjega nakupa izvirnih plemenskih živali.

Konjerejo je pospeševal samostojni konjerejski odsek. Predsednik tega odseka je družbeni predsednik g. komercialni svetnik Povše in tajniška dela je opravljal g. c. kr. živinozdrav-

niški nadzornik A. Paulin. Delovanje konjerejskega odseka je urejeno s posebnimi pravili ter se vse delovanje vrši v sporazumu s c. kr. zrebčarsko postajo. O zelo uspešnem delovanju samostojnega konjerejskega odseka, ki more gledati na jako lepe uspehe povzdige naše konjereje, poroča on sam svojim udom pri odsekovem občnem zboru. Sedanja vojna je pa zadela naši konjereji hud udarec in bo po sklenjenem miru silno važna in težka naloga konjerejskega odseka našo konjerejo v kvantitativnem oziru spraviti vsaj na prej doseženo višino in bo dana prilika s priskrbitvijo boljšega plemenskega materiala skrbeti tudi za boljši kvalitativni razvoj konjereje. Vsled vojne posebno trpe pokrajine z rejo žlahtnih pasem, seveda v manjši meri pokrajine z rejo težkega, t. j. pincgavskega konja.

Pospeševanje čebelarstva je glavni odbor prepustil »Orednjemu slovenskemu čebelarstvu«, ki izdaja poseben čebelarški strokovni list ter prav uspešno deluje. Državno podporo za čebelarstvo in za čebelarški pouk je glavni odbor vsa zadnja leta prepustil temu društvu, a te podpore družba lansko leto ni dobila in je torej omenjenemu društvu ni mogla dati, vsled česar je čebelarstvo kolikortoliko v zadregi.

Razen tega, kar sem doslej imel čast navesti o družbenem delovanju, je omeniti tudi izdelovanje natančne statistike o letini, ki prizadene družbeni pisarni izredno veliko dela. To delo je naravnost na vzoren način doslej vršil lansko leto vsled bolezni zadržan in končno umirovljen II. družbeni ravnatelj Frančišek Štupar, sedaj je pa vrši družbeni tajniški pristav dipl. agronom Jamnik. Ker se je sedaj pokazala velika važnost dobre in zanesljive kmetijske statistike, je na vsak način pričakovati, da se bo njena sestava po vrnitvi normalnih razmer postavila na širšo in zanesljivejšo podlago in bo morda celo treba pri družbi ustanoviti poseben kmetijski statistički urad.

Družba je nadalje na poziv c. kr. kmetijskega ministrstva, c. kr. deželne vlade in deželnega odbora kranjskega opetovano podala svoje strokovno mnenje o mnogih vprašanjih, ki se tičejo kmetijskega obrata, oziroma pospeševanja kmetijstva. Iz svojega nagiba pa je omenjenim uradom redno podajala važnih nasvetov glede deželne kulture ter se je v več slučajih obrnila s svojimi predlogi na zakonodajne činitelje. Prav veliko je bilo družbeno sodelovanje v prid kmetijstva pri raznih naredbah, ki so izšle ob priliki mobilizacije, oziroma ob priliki izdaje naredeb, ki se tičejo aprovizacije prebivalstva in kmetijskega obrata za časa sedanje vojne. Posebno je poudarjati, da je družba imela ugoden uspeh s svojo prošnjo, da se vpelje mlinarski red z maksimalno določeno mlevščino, kajti družbi so prihajale od vseh strani pritožbe kmetovalcev zaradi jemanja prevelike mlinarske merice, kar je ob sedanjih draginji žita, oziroma moke in otrobov posebno občutno. Istotako je družba dosegla, da bo letos regulirana pašna v cesarskih gozdih razširjena, in sicer ne bo več omenjena na določen čas in na določene prostore, ampak bo v vseh teh pogledih toliko prosta, kolikor se da soglašati z umnim gozdarstvom, ki seveda ne sme trpeti zaradi paše trajne škode. Iz tu podanega letnega poročila je posneti vsestransko delovanje glavnega odbora v prid kranjskemu kmetijstvu, ki je bilo do meseca avgusta normalno in ki se je seveda po izbruhu vojne moralo utesniti. Glavni odbor lahko z mirno vestjo trdi, da je vse storil, kar je bilo mogoče v razmerju z njegovimi pičilimi gmočnimi in fizičnimi silami, ki so se vsled vojne, mobilizacije in odpadka večine podpor prav močno skrčile.

Slavni občni zbor! Iz tega poročila je torej očitno, da je kmetijska družba tudi v l. 1914. z isto marljivostjo kakor doslej in z najboljšim uspehom stremila za svojimi vzvišenimi cilji pospeševati kmetijstvo, pri katerem delu jo je pa izbruh vojne meseca avgusta kolikortoliko oviral.

Dalje sledi.